Број 142

У Новом Саду у суботу 29. јуна 1902

Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на на четврт године 10 круна.

Нарочитим бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Појединн бројеви стају 10 потура.

ЧЕТВРТИ ЦАРСКИ МЕМОРАНДУМ

српско-православног народа БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

На Вазнесеније 23. маја (5. јуна) ове године предали су у Бечу у аудијенцији цару-краљу заступници српско-православног народа Босне и Херцеговине четврти свој вјерско-просвјетни меморандум.

Шест је година, од када овај покрет траје, и ево већ четвртог меморандума.

Да изнесемо кратак садржај истога.

Исти се наслања на ранија три меморандума и избјегавајући сва понављања доказује, да за све то вријеме од стране иновјерне владе ништа није чињено, да се преважно питање уређења српско-православне вјерско просвјетне самоуправе већ једном повољно ријеши, напротив да је влада то стање све више погоршавала и још гонила учеснике покрета.

Још једнако траје на све стране највећи неред и расуло вјерско-просвјетно, још једнако има одрасле, некрштене дјеце, још негдје народ не иде у цркве, не сахрањује мртваце свештенство, не причешћује се, још једнако влада хрватско римпапски шовенизам и пропаганда.

А иновјерна влада ничим не излази на сусрет оправданим жељама српско-православног народа, ништа не чини, да онаково стање престане.

Година дана је прошла од предаје трећег меморандума маја 1901. и у пркос датом тада обећању, ни корака се није чинило за поправку ужасног положаја срп. прав. вјере и просвјете.

Десет мјесеци влада се ни мрднула није.

Тек када су се приближиле делегације послала је фебруара 1902. својег изасланика да тобоже преговара, пошто су јој претходно послате оне начелне тачке, о којима је требала, да се прије преговарања изјасни, јер се она за цијело вријеме никад није изјаснила о својем становишту.

Владин изасланик није ни у фебруару хтио, да се изјасни о тим тачкама, већ је дошао да предлаже неки велики скуп, са којим би се преговарало. Знао је, да такав скуп без претходно расчишћених начелних питања не може ништа успјети, већ само вријеме трећити, а то је и хтио. А знао је и то, да се тај скуп неће примити без претходног споразума у начелним тачкама, и то је њему довољно било, да може рећи, да преговори нијесу прекинути, али да нијесу водили успјеху.

Други пут је дошао исти изасланик у Сарајево у очи дана отварања овогодишњих делегација, 5. маја по нов., и опет није хтио да се упусти у разговор о свима начелним питањима, већ само о онима, што се тичу земаљског надзорног права.

Провидљива намјера му је била, да забуни народне прваке, да их забави за трајања делегација, како не би могли отићи у сједиште делегација, а стављао је немогуће захтјеве у погледу земаљског надзорног права, баш такове, против којих се народ толико година бори и за које је унапријед знао, да их народ никада примити неће, — њему је довољно било, да се може Калај у делегацијама и пред царем изговарати, како се заиста воде неки преговори, но да још нема успјеха и да томе тобоже на путу стоје нека канонска права митрополита.

У четвртом меморандуму је владару отворено и јасно казано и доказано, како нијесу истините ријечи владине и Калајеве, као да се воде неки преговори, показане су све смицалице, сва неискреност и неозбиљност њезиних такозваних преговора и побијена је тврдња, да уређењу на путу стоје неки оправдани „канонски“ захтјеви архијереја.

Но умјесто бољитка показује даље меморандум нове повриједе, нова гоњења оних, који се заузимају са напредак своје вјере и просвјете.

Споменуте су разне преметачине, глобе, истражни затвори, полицајни надзори и наведени су и неки примјери.

Као очигледан примјер мијешања иновјерне владе у вјерско просвјетне ствари и вјерско гоњење описује се у првом реду Бијелина, гдје је цио црквено школски одбор стављен у истражни затвор и под суд и осуђиван због једне тужбе против својега митрополита Григорија Живковића, која је намењена васеленском патријарху, а котарски предстојник је истту насилно узео из општине и предао јавном тужитељу. И меморандум доказује са становишта црквеног права па и конкордата од 1880. год., како је незаконит цио тај поступак и тражи да се даљи поступак укине, а примјерно казне оне свјетовне власти, које су насилно приграбиле ову црквену ствар, која само под црквене власти спада.

Даље спомиње четврти момерандум нечовјечну преметачину код поп-Стеве Трифковића у Сарајеву и терористично поступање и држање бескрајне истраге против њега нарочито због његова заузимања за лист „Хришћански Весник“, — док се на другој страни слободно шире и потпомажу они хрватско-римпапски листови, који немилице вријеђају и нападају нашу вјеру, и захтијеве, да се овај поступак укине, а на одговорност повуку дотичне власти.

Даље се наводи случај у Зворнику, гдје су казнили тешким глобама неке чланове црквене општине што су неки на званичном дијелу светосавске бесједе пјевали једну пјесму, коју је истога дана у многим мјестима цензура допустила. Затим се спомиње, како се исто тако гоне и исламски прваци због њихова вјерско-просвјетног покрета, и како код њих има свијех тијех гоњења, па и интернација једног угледног члана њихова, као што су прије тога православне у Травнику и Санском Мосту послије 30 година тјерали из мјеста својег сталног пребивања у мјесто рођења својег и моли се да сва та гоњења једанпут за свагда престану.

А нарочито је истакнута она злогласна варедба владина о такозваним неовлаштеним исељеницима, по којој је сама себи дала права, да из земље истјерује оне домородце, који су јој неповољни, као што је и учинила са двојицом првака исламског народа. У меморандуму се опширно описује сва незаконитост, нечовјечност и варварство те наредбе, којом хоће, да се обезглави вјерско-просвјетни покрет, и захтјева се, да се она укине, а да се народу да права, да од сада и он има учешћа у земаљском законодавству и управи, како се не би више могло десити, да се оваково нечувене безаконе наредбе доносе.

ПОДЛИСТАК.

ОД ПАНЧЕВА ДО КАРЛОВАЦА.

Панчево је годинама и годинама спавало мртвим сном. Од својих навика није могло да се откине, и она стара струја га је носила унатраг.

Догодило се оно, што се у опће догађа кад наступи застој, кад пође једна генерација унатраг. Но и томе је куцнуо последњи час, јер се, ето, Панчево креће напред... Некадашња Шпарта покренула се и у изгледу је, да ће потпуно заузети своје место, које јој по величини, по прошлости и припада.

Може се слободно рећи, да је Панчево ускрсло, па то је оно, што може и мора још веселити свакога Србина. Нека је сретно!

* * *

Панчево је главни свој нов живот показало при избору посланика за српски народно-црквени сабор. Цело Српство је тада упрло очи на Панчево. Водила се огорчена борба између старог и новог правца, између људи којима припада прошлост и између људи, који бистрим погледом гледају у будућност... Борба се отпочела одлучно, водила се истрајно а свршила огорчено. Довољно је то, да је победио новији правац, да је победила радикална странка. Народ је послао свога посланика у сабор, а тим је све речено...

* * *

Кад је сабор отворен, Панчевци нису могли своме срцу одолети, него су отишли у Ср. Карловце на две лађе, ту је био Србин до Србина, брат до брата, Српкиња до Српкиње, сестра до сестре права кита... Па какав расположај? Као што тече плаховити Дунав, тако је текао расположај ове дружине. Свежина и песма су их хранили и напред кретали, па у таком расположају указали су се Карловци, стара престоница српских патријараха и центар српских тековина у овим крајевима. Захорило се моћно: Карловци, Карловци, хура!..

* * *

Панчевци су сада помешали своје одушевљење са одушевљењем народних радикалних посланика, па су се онда отисли тихим Дунавом пут Панчева... Но и ако је тај пут био завршен, није било завршено одушевљење народно, то је пламтило још и даље. Па уједанпут се чуло: Панчевци долазе лађом (Делиградом) у Карловце браћи у походе. Право, право, Панчевци!

* * *

И заиста на Иван-дан се поново »Делиград« надао хлађаним Дунавом пут Карловаца. Дунав се био запенушио као оно добар ђико и носио је лађу час тихо, час бујно, час бесно... Својом хуком одговарао је на песму чилих и родољубивих Панчеваца. Још један покрет, још један бујан полет, још једна песма, па ево Карловаца. И опет: Здраво, здраво! Добро дошли Србадијо!

* * *

Честити наши Панчевци били су окићени ивањским цвећем, тим знамењем госта и весником новога хлеба, тајним другом млађаних срдаца, која у очи Иван дна почивају у Ивањском цвећу, па да се види шта ће се те ноћи сневати, да се погледа срећа у наступајућој години, која почиње с новим хлебом. То је народна вера, а вера спасава, но у тој вери су се кренули и Панчевци те су стигли на обалу старих Карловаца и чуо се поклич: Здраво! Здраво! Добро дошли!

* * *

На лађи је била кита Панчеваца и Панчевкиња, било их је око сто и двадесет особа. Али то беше једна жеља, једно срце и једна душа. Шта их је вукло браћи у походе? Вукла их је добра воља, вукла их је српска мисао и они су стигли на карловачку обалу!

На карловачкој обали су се нашли посланици радикалне странке да дочекају своје госте, једни људи, једна крв, једна странка. То

При крају се још наглашава, да из тога, што су народни прваци од шест година бранили само уређење својег вјерско-просвјетног питања још не излази, да је иначе народ задовољан, већ да је напротив народ скроз незадовољан са цијелом земаљском управом на свима пољима, и ту се набрајају поједине гране јавног живота и наглашава се, да то незадовољство из дана у дан све више расте, и да је народ дошао до увјерења, да је свему злу крив данашњи цјелокупни управни систем, те да се без његове корјените промјене не може ни вјерско-просвјетно питање никада повољно ријешити.

Тога ради се тражи, да се преображајем досадашњег цјелокупног система земаљске управе, који ће се једино успјешно спровести учешћем и сарадњом становништва Босне и Херцеговине, — народ задовољи, како би се и његове вјерско-просвјетне жеље испуниле, а гонења престала: „*јер иначе ће нашем народу живот у овим покрајинама постати сасвијем несносан и немогућ*“!

Овим се ријечима завршује четврти овај меморандум.

Од досадашњих се разликује у томе, што му је тон много одлучнији, што се траже казне за оне власти које су гонења и незаконитости чиниле, што се отворено каже, да је незадовољство опште, да се оно простире на цијелу досадашњу управу, да је то незадовољство сваког дана све веће, што се захтијева преображај цијелога система, тражи народно учешће у земаљском законодавству и управи и најзад показује се, да се стрпљењу приближује крај.

Овим новим меморандумом је народ показао, да неће малаксати, неће престати, да тражи своја права, да се не даје заваравати, да прозире све владине смицалице и показао сву неискреност њезина држања и неистинитост њезиних тврдња, којим хоће да завара и мјеродавна мјеста и јавности.

Ко сав овај рад прати, мора стећи тврдо увјерење, да таква истрајност, таква одлучност народа мора најзад одржати побједу!

Нови Сад, 28. јуна.

Како се „Србобран“ пере? Познато је, да је „Србобран“ недостојно обмањивао своје читаоце, како је „Застава“ назвала „Србобран“: *нерodољубивим, непоштеним, да су се вође самосталне странке продали другу Вучетићу и да су шпијуни либерала.*

Кад смо опоменули „Србобран“, да је ружно обмањивати своје читаоце и мећати нам речи у перо, које нисмо рекли, покушава „Србобран“ да се брани. И шта ради?

Ухвати се за какав „Заставин“ став, или чак за говор дра Михајловића у сабору, па га онда гњави и гњечи, доказује „изворе“ и напослетку долази до убеђења, да се ово може протумачити као да је „Застава“ рекла то и то. — А што није „Србобран“ тако писао одмах, што одмах не рече: „Застава“ је писала нешто из чега „Србобран“ изводи, да су самосталци шпијуни либерала и т. д. То би онда било десето. Јер оно што пише „Застава“ то је једно, а сасвим је двадесет девето, што „Србобран“ са својом логиком изводи из тога

Ми и опет велимо, да је то двоје и да је „Србобран“ *извернуо наше речи*, кад оваким начином хоће да утврди, шта пише „Застава“.

После овог се може догодити, да „Србобран“ и опет закука: — Ево нам „Застава“ вели да смо ниткови најниже врсте А кад га питамо: Где то вели за Бога? А он може опет да каже: „Писала је „Застава“ да смо извернули њене речи, а ко изврће туђе речи, то је нитков најниже врсте“.

Боже умудри их!

Српски народни црквени сабор.

Саборска седница 27. јунија (10. јула) 1902.

У јучерањој саборској седници, продужена је расправа о буџету. Том је приликом решио сабор, да се помогне општинама, које хоће да се сурвају под теретом заосталог верозаконског прореза.

Има општина, где по 15, 20 и више година власти нису истеривали верозаконски прирез. Сад их наједаред стегоше, те би их екзекуција упропастила. Но ван тога је разрезивање прореза ишло од ока. Има општина од којих су примиле прирез по старом, већем броју душа. Има од којих су тражили прирез и на Румуне који су се давно оцепили, и чији је број по неколико пути већи, од броја тих који треба да плате прирез. Због те неправде и нехатног утеривања, стоје силне општине на рубу пропасти. Сабор је решио да се екзекуције обуставе, а да се сав старији верозаконски прирез брише, који је старији од 5 година.

Осим прорачуна била је на дневном реду верификација накнадно изабраних посланика. Мандат пакрачки је уништен скоро једногласно, а у ствари поновног избора сомборског наређена је истрага са већином од 1 гласа.

Протест против тог избора пружао је и сувише основа за уништење мандата. Но ипак је добро што је наређена истрага, јер ће се после те истраге моћи много енергичније поступити против криваца и насилника.

Приликом верификације сомборског избора, *показало се и опет да радикална странка не чини одатле питање већине и силе.* Јер док су све друге странке: самосталци, клерикали, либерали гласали као један за истрагу, дотле је радикална странка и говорила и гласала поцепано. И само зато, што су и гласали за истрагу (др. Мушицки, др. Михајловић, др. Стева Јовановић, др. Манојловић, ђакон Павковић, др. Илијић) продро је предлог о истрази с једним гласом.

Ово се при верификацијама показало не само сад, но и раније И с тога је најнеоправданије да баш они, који гласају и који су и јуче гласали партијски, по дисциплини, беде радикалну странку, да она гради од верификације питање силе. То неразложно пребацивање је управ смешно.

Изазивачки говор Васе Муачевића, а нарочито непарламентарне речи дра Дракулића изазвале су буру, и председник је имао доста муке, да ту буру утиша. Др. Дракулић је молио сабор да му опрости његов непарламентарни израз и повукао га је натраг. Но сцена та остаје те остаје жалосна и ми не желимо да се понови.

* * *

Потпредседник отвара у 9 сахата седницу и позива перовође да прочитају записник прошле седнице.

Перовођа *Борђевић* чита записник који се одостоверава.

Од епископа присутни: Гаврило вршачки, Лукијан будимски и Митрофан бачки.

Подносе се разни поднесци.

Ст. *Карамата* моли сабор да поново упути молбу лучанске општине од 1897., ради подарења припомоћи, коју је сабор већ одбио, пензијоном одбору на поновни претрес. — Не прима се.

Др. М. *Михајловић* у име одбора за предлоге јавља, да је одбор првобитно био закључио: да се у погледу верозаконског приноса и саборских трошкова обустави егзекуција, даље да се упути саборски одбор да брише оним општинама, које докажу да су већ једанпут платиле, као и оним, које због сиромаштва не могу да плате, а осталима да се учини олакшица у плаћању, у будуће пак да се не купи верозаконски принос, али оне дугујуће да свој дуг уплаћују. Но овај предлог није био у одбору још коначно утврђен, али је ипак референт још јуче изнео пред сабор један део тога предлога, те је услед тога и донета у сабору онака одлука. Данас је пак тај одбор донео коначно решење, с тога у име одбора подноси овај предлог:

1. Да се упути саборски одбор, да обустави егзекуцију саборских трошкова, где су те расписане.
2. Да се сви старији дугови верозаконског прореза и саборских трошкова, који су старији од пет година бришу.
3. Да се остави општинама 10 година рока, да плате прирез за последњих пет година.
4. Да верозаконски принос и саборски трошкови и даље остану и унапред се редовно плаћају, чиме се јучерање решење саборско у овој ствари модифицира.

Одбор је руководио да тај предлог донесе разлог, што није био народ том неуредном плаћању и дугу крив, но власти које се нису бринуле. У епархији вршачкој и темишварској били су још Румуни у заједници, кад је разрезивано, а већином се још разрез води по оном. И деоба са Румунима осиромашила је наше општине по Банату, па кад држава сама брише оно, што је старије од пет година, онда је одбор тог уверења, да и сабор може нашем народу брисати, али у будуће тачно да плаћа.

Думча предлаже да се штампа предлог.

Михајловић држи да је излишно, јер је предлог кратак а не треба ни време да се губи, јер га треба довести у свезу са предрачуном.

Соларић противи се отписивању тога дуга. Предлаже да се врати новац оним општинама, које су уплатиле, ако се предлог овај прими.

Др. *Мандић* је за штампање; држи да је комплициран, јер иде на уништење јучерањег закључка. У осталом није за данас ни стављен на дневни ред, те моли да се тек у доцнијим седницама у претрес узме.

Потпредседник вели, да је о њему већ прешвост изречена, те је на дневном реду.

В. *Муачевић*: Са формалне стране имао би право др Мандић, јер овај предлог модифицира јучерањи закључак; али ради стварности прихваћа предлог Михајловићев, јер је оправдан. Имао би само модификацију. Држи, да не би требало опростити оним општинама, које су иставиле обвезницу као и оним немарним.

М. *Медаковић* држи да треба међу епархијама да влада солидарност, да једна другу испомаже.

Противан је Соларићу и за предлог је одборски.

М. *Ђосић* потпомаже предлог одборски.

Ем. *Гаврило* као председник одборски већ је сагласан са одборским предлогом. Али држи да се може довести у склад и Соларићев предлог, јер заиста има банатских општина које су имућне, које су у дугу а има које су већ издале обвезнице, али има још половина општина, које се противе издавању обвезнице Да се задовољи правда држи, да би требало упутити саб. одбор да понови обвезнице на онај дуг који се има успоставити за последњих 5 година а остале обвезнице да се прогласе за ништаве. Оним пак општинама, које су све до сад исплатиле, да им се упише „за добро“ за будуће.

Др. *Бабић* вели, да се не може ништа враћати, јер су оне вршиле само своју дужност. Кривица је до Саборског Одбора. Да је био при убирању тако енергичан, као при растеривању скупштина, не би ми сад морали опраштати дугове. — Прима предлог одборски.

Др. *Миладиновић* вели, да је данас избацио крупну реч др. Мандић, кад је рекао, да се данас мења закључак саборски, то би изгледало, да сабор

јединство носи клицу јединства оне мисли, којој сви ти служе. И право је тако!

* * *

Здраво! Здраво! Како? Добро! Ето тако се здравило, тако се клицало, та у таким приликама је срце главно мерило, па оно диктира, а тек после ступа напред разум, па даде свему стална правца, нађе свему стална ослонца. И овом је приликом било поклича, песме, здравица, па и опет је све зачинила озбиљност, којом се води народне ствари, онда кад треба створити успеха у народним пословима. С тога је и овај излет имао и има свога дубљег значаја по напредак нашега Панчева, по напредак целога народа, по напредак саборскога рада!

* * *

Али, куд ће брат од брата Србин од Србина? Па куда ће и гости радикалних посланика, а и куда ће радикални посланици?

Сутра дан су радикални посланици отишли на лађу у походе браћи Панчевцима. На лађи је био заједнички ручак, дакле под ведрим небом, да се искаже ведрина овога српског друштва, на бистром Дунаву, да се искаже бистрина појмова и убеђења, данас кад се указује зора светлијих дана и лепше будућности. Том приликом је Петар Милорадовић наздравио радикалним посланицима и пожели сретан рад. Посланик Пера Лунгулов благодарио је на здрављачу и у име Српства са мртве страже поздравио браћу Панчевце у Панчеву да истрају на путу којим су пошли.

* * *

Здраво! Здраво! Збогом чуло се и опет, па је онда »Делиград« почео пушити, звижнуо је два и три пута. Дунав се почео пенушити и парати водену бразду. Па онда још једном збогом и сретно. Панчевци су се вратили кућама. Сретно!

Гост.

не води рачуна о својим закључцима. Он је још јуче предлагао, да се сачека прво одборски предлог, али је свој предлог повукао, јер је видео, да Клицин предлог није ишао за коначно решавање овога питања, но да је то било палијативно средство, да се моментано помогне. Јуче је само обустављено прикупљање до даљег решења а није донесен закључак, да се за будуће укида верозаконски принос. Но ако се овај предлог прими, онда се ово питање коначно решава и оно привремено средство отпада. Где су своте плаћене, то се не може више враћати, јер је овај закључак донет после њихове уплате. Закључак се може и на обвезнице протегнути. Обвезнице су под претњом и притиском издаване често и без знања скупштине. — Прихваћа предлог одборски.

Др. Михајловић моли, да се још једном прочита предлог одборски, да се не би криво разумео.

Др. Мандић вели, да предлог овај обара јучерањи закључак.

Прибићевић вели, да је предлог у одбору усвојен једногласно. Солидарност треба да влада и да се не цепамо на епархије.

Др. Б. Илијић потпомаже предлог одборски, али са допуном, да се изреком наведе, да се опраштa и оним општинама, које су обвезнице издале.

Др. Радивојевић-Вачић потпомаже Илијићев предлог. И др. Михајловић прихваћа допуну др. Б. Илијића.

Прима се предлог одборски са допуном др Б. Илијића.

Одмор од $^1/_4$ часа.

Прелази се на прорачунску расправу.

Др. Радивојевић-Вачић као референт: Код издатака је прорачунски одбор ставио као прву ставку саборски трошак. Пошто је већ за овај сабор прикупљено 50.000 кр. предлаже, да се за идућу сесију стави 105.000 кр. — Прима се.

Код ставке: „Дотација епископа“, предлаже епископ Лукијан, да се истављеној своти дода још 5125 кр. што припада од повећане закупнине Сирига за последња овогодишња три месеца.

Муачевић држи, да ће се та свота тек у 1903. годину унети.

Др. Радивојевић-Вачић мисли, да ако је издавањем Сирига постигнута већа свота, онда ће доплатак из неприкосновеног фонда бити мањи, али да епископу остаје годишња плата 23.600 кр.

Епископ Лукијан примећује, да епископске плате нису сталне. Цео се верозаконски принос дели међу епископима као и од свију добара припадајући део.

Муачевић држи, да би потребно било установити сталну плату епископима.

Др. Радивојевић-Вачић је и сам за то, али мора тек Саборски Одбор донети предлог, па да га идући сабор узакони, али сад мора остати овако.

Др. Секулић мисли, да се ове године не може мењати установљена дотација од 23.600 круна. Дотација епископа установљена је Саборским Одбором од 1896. на 6 година и то закључно до 31 децембра 1902. год. 1. јануара установиће се на даљих 6 година спрам постигнуте веће закупнине без обзира, да ли ће се у току тих 6 година закупнина Сирига мењати. У приходу су 5125 кр. фактичан вишак, али сад не може доћи у дотацију. Остаје при старом одборском предлогу.

Епископ Змејановић је истог мишљења.

Епископ Лукијан говори против Змејановића.

Свилар примећује, ако се сад та свота уврсти, те пошто је Сириг издан на 12 година, да би од 12. године фалила последња четврт.

Муачевић је тога мишљења, ако се плата установљава за 6—6 година, да се онда не може онај вишак уврстити.

Б. Поповић мисли, ако је та свота ушла у овогодишњи приход, да се онда мора и издати.

Е. Думча потпомаже епископа Лукијана и пароха Поповића.

Др. Михајловић је за одборски предлог.

Епископ Лукијан вели, да се епископска дотација сваке године Саборским Одбором установљава.

Др. Секулић вели, да се увек установљавала плата од 6 на 6 година, а не од године на годину. За то се и Сириг и пустара Цера увек на 6 година издавале.

Референт др. Радивојевић-Вачић прихваћа, да се ова свота сад уврсти. — Усваја се.

Субвенција свештенству.

Купусаревић доказује, да би се залишна сесија требала вратити свакој општини натраг, те да она из прихода њеног подмирује плату свога пароха.

Кнежевић је противан томе. Иште за своју епархију 6.000 круна из јерархијског фонда, да се дода припомоћ од 200 круна свештеницима на II и III. класи у горњо-карловачкој дијецези и то онима, који не администрирају и другу коју парохију. Оних пак 14.000 круна, које већ по кр. рескрипту добија епархија, да ту своту фондови годишње унапред шаљу преко земаљске владе, а ова нека на крају године са фондовима обрачуна.

Е. Думча мисли, да би и у осталим епархијама требало најнужније свештенство потпомоћи, те држи, да би истављену своту у прорачуну из јерархијског фонда са 70.000 требало подићи на 100.000 и онда би се и другима могло помоћи. Други је предлог, да се у тој ствари као тачка в) узме на реновирање епархијских цркава из неприкосновеног фонда 20.000 круна.

Др. Мушицки вели, да је Купусаревићев предлог просто 24. §. кр. Рескрипта. Гледе залишних сесија постоје два схваћања. Једно је, као што мисли Купусаревић, да би залишна сесија била својина дотичне општине и да би она требала да је ужива, а погрешно је мишљење, да су и својина јерархијског фонда. Тај се фонд само из прихода тих сесија састоји а прави је власник парохијски фонд (Papitelek) и ако се парохија у том месту опет крејира и сесија се повраћа. Што се тиче доплатка свештенству он држи, да би ту имао Саборски Одбор да одреди, колико ће која епархија добити спрам званично исказане потребе. — Усваја предлог прорачунског одбора.

Муачевић мисли, да би требало повисити своту са 6.000 круна.

Јован Магарашевић: Ја сам за то, да се горњо-карловачком свештенству даде припомоћ, јер је тамо зацело потребна. Но ја не могу усвојити предлог Кнежевићев све дотле док се не изради предлог за свештеничку дотацију. Прихваћам дакле предлог дра Мушицког, да се најпре утврде потребе, па тек онда да се уреди припомоћ. То је свештенство зацело у потреби, кад мора да носи црне појасеве, јер других не може да купи.

Осим свега нека је примећено, да свештеници из горњо-карловачке епархије немају мировинскога фонда, него добијају припомоћ из јерархијскога фонда, те ће се тај фонд исцрпити и онда се припомоћ никако неће моћи издавати. С тога не могу прихватити предлог г. Думче, односно припомоћи од 30.000 круна, него прихваћам предлог дра Мушицког.

Поп-Божа Поповић: Као што видим, овде се непрестано говори о једном делу Думчиногa предлога и то о оном делу, који се односи на плате. Међу тим о другом делу тога предлога, којим се тражи 20.000 круна за оправке цркава, ништа се не говори, а овамо у истини има много цркава, које треба оправљати. — С тога он од своје стране препоручује тај део предлога, у нади, да ће га сабор усвојити.

Милан Николајевић: Хрватска влада ставља у предрачун 70.000 круна на оправку наших цркава, то се све потроши, те мислим, да и ми морамо више одредити на ту цел.

Парох Медаковић: Мислим да се пре свега мора правда задовољити. Треба свештеничке плате изједначити, али, док се и то не учини, треба томе свештенству одредити припомоћ из јерархијскога фонда. Кад се овде чула реч, да су бачке парохије сироте, онда се може мислити како изгледају наше парохије. Дужност је дакле сабора, да помогне томе свештенству, па да га не мучи беда. То би се отклонило, ако се одреди поменута припомоћ.

Др. Радивојевић-Вачић: Дужност ми је да браним ставку о припомоћи свештеничкој за горњу Крајину, јер се иста оснива на закону. С обзиром, дакле, на лелек, који долази с тих страна, прихваћам предлог Душана Кнежевића, а тако исто прихваћам и предлог Евгена Думче за оправку цркава. Но моје је мишлење, да се сабору оставе одрешене руке при подаривању припомоћи.

Милан Николајевић: У горњој Крајини се разрезује по 20 новчића по ралу земље у име парохијала. Но то никад не покрије све потребе, те мора бити припомоћи. До сада је давано 14.000 круна те припомоћи, али, како има доста празних парохија, то ће припомоћ бити мања, мислим, да би се све могло подмирити и са 6000 круна. Но прихваћам преддлог да се одреди припомоћ за сву митрополију и зза оправку цркава.

Епископ Митрофан: На стилизацију предлога имам приметити, да се мете место осталих свих епархија.

Др. Мушицки: Многе опћине траже натраг залишне сесије. И онда се не може утврдити примање јерархијскога фонда. Доследно томе не може се утврдити ни свота за припомоћ. Дакле, прво се мора сачекати решење у питању тих сесија, које се траже натраг, па тек онда се може прећи на решавање о припомоћи у сва три правца.

Љубомир Купусаревић: У моме протопопијату има више залишних сесија и те иду у јерархијски фонд, а пароси сиротују и немају отуда никакве припомоћи. Ја сам за то, да се отуда прво попуни законита дотација свештеничка, па што остане, да оде на јерархијски фонд.

Др. Радивојевић-Вачић: Прихваћам предлог Душана Кнежевића и Евгена Думче, те би предлог за гласање гласио: Да се остави у течај и даље 14.000 круна као припомоћ за горњо-карловачку, да се вотира 100.000 круна за припомоћ за целу митрополију, на послетку да се одреди 30.000 круна за оправку цркава.

Др. Рокнић: Предлажем да се после подне реши питање мандата у Старој Пазови и Сомбору. То тражим с тога, што време лети, па може сабор и проћи а ти срезови не би били заступљени. (Прима се).

После подне.

Др. Ђорђе Красојевић отвара седницу.

Муачевић: При избору за црквени сабор политичне власти су се мешале у сабор. У Тењу и Боботи су јавно претиле, па су чак и њему претили, па је тако и с другима било. Кад су се већ бирачи скупили, котарска област изаслала је своје људе и није дала нашим кандидатима да говоре. После избора издала је ову објаву, којом тражи да српске црквене општине имају подносити трошак за та изасланства политичких власти. Да се сабор обрати на владу са представком, да се наше општине не глобе.

Др. Миладиновић: Зајам хипотекаран се даје на чисто добро и док добро није чисто не може се зајам издати па то важи и за срп. нар. фондове. Но стари саборски одбор, који се са незаконитости прословио издао је зајам од 3000 круна на добро које је у парници и данас сутра дужник може добро изгубити па ће онда изгубити и нар фондови. С тога стављам интерпелацију: Је ли познато председништву саб. одбора да је Ленки Папић издато зајам који се може изгубити.

Др. Ђорђе Красојевић: Прелази се на дневни ред и то на верификацију накнадних избора.

Др. Илијић: Као извештач верификационог одбора слободан сам поднети извештај о избору у Пакрацу. Као што је познато сабор је решио да се тамо пошље изасланство да ствар извиди што је учињено и ја сам слободан да прочитам истражни записник (чита) После овога што ми тражимо, види се, да је при избору у Пакрацу било незаконитости и да су политичне власти утицале, те предлажем да се мандат Светозара Грубића уништи и Грубић на сношење трошкова притегне.

Грубић: Већ при првој расправи нагласио сам, да није било мешања од стране власти. Ја сам још тада рекао да је било чиновника који су против мене гласали, и ја имена њихова нисам изнео народу. (Др. Милетић: Ми се не би светили.) Ја мислим да је био ред да је комисија требала и мене на лице места позвати. Истина славна комисија т. ј. г. Ђурђевић ми је рекао да ме је позвао у рекомандованом писму, али то писмо ја нисам добио. Комисија није мене испитала а ни једног од оних који су за мене гласали, те да се констатовало: је ли чињена пресија на изборнике да гласају за мене. Ја дакле и сада остајем при томе да власти нису утецале. Нису то чиниле власти, ни пандури, који су из радозналости тамо били. Није утецао ни предстојник Панта Михајловић, но је био изборник, па тако исто је ствар састојала и са бележницима и са предстојником. Поричем дакле да је избор био незаконит и молим сабор да избор оверови.

Др. Ђурђевић: Нисам хтео о овој ствари да говорим само за то, што се овде догодило, да је овде оптужени узео улогу тужитеља. Види се, да посланик Грубић тражи, да буде све при истрази као што је било све и при избору посланика. Он не види своје кривице, него кривицу свију других, па и истражног изасланства. Кад је котарска област добила наше писмо добили сте и ви или ваши млађи.

А сад да ли је при избору било утицања политичке власти. Ми морамо бранити наш изборни ред, али и признати, да он има празнина. Но једно стоји, да је тај изборни ред хтео да отклони утецај сваке политичке власти. Но док то забрањује, она допушта полицијским чиновницима да се могу кандидовати, а то је аномалија Довољно је то, да су се званичници Срби и Несрби тамо скупили и чинили што су могли, па су то и учинили. Пандури су крстарили и нагонили људе да гласају на Грубића. (Грубић: Није истина! — Ђурђевић: Ви једино знате: То, није истина!) Предстојник се кандидује а кандидује га други предстојник, и ту није било радозналости, него је било терај политичке власти. И тако је тај избор заиста незаконит и оправдан је предлог, да се мандат Грубића уништи.

Др. Илијић: После значајног говора дра Ђурђевића немам много рећи, него велим толико, да су ништавни наводи г. Грубића, да није било пресије од стране политичке власти. Но то је празна тврдња, јер није ни чим доказано, шта више, сведоцима је доказано све оно, што је у протесту наведено. С тога остајем при предлогу да се избор Грубићев уништи.

Др. Ђорђе Красојевић: Они посланици, који су за предлог верификационог одбора, нека устану. (Усваја се).

Др. Илијић: Имам да поднесем извештај у ствари избора свештеничког кандидата у Кикинди. У тој ствари је потражен изборни записник, али ни до данас тај записник није добивен и тако се ствар не може решити, него предлажем, да се још једном позове епархијска управа да тај записник пошље.

На реду је избор световног и свештеничког посланика у Сомбору.

Др. М. Мандић (на пословник): Дознајем да својом кривицом нисам био у верификационом одбору. Но ја сам питао дра Илијића у тој ствари и он ми је рекао да ће прво доћи на ред старо пазовачки избор па онда сомборски. (Гласови: То није на пословник, нећемо да чујемо.)

Др. Илијић: Ја нисам рекао ништа дру Мандићу, па поричем све то, што он говори. Ја сам оним редом реферисао, којим стоји у записнику. Но ако сабор друкчије нареди, ја немам ништа противно. (Добро је. Реферишите.)

Др. Илијић: Против тога избора поднесен је протест, из кога се види, да је на биралишту била војска и тамо су били политички чиновници те за дра Дракулића радили. Осим тога 52 бирача су одбијена да немају гласа а при првом избору су гласали за Новака Машића, једна група је гласаса први пут за Дракулића, а сад су хтели да гласају за Машића али су одбијени. Дакле одбијено је 94 бирача, који би гласали за Машића, те би имао већину од 62 гласа. За илустрацију прочитаћу нека места протеста. Чита 80 случајева, који су незаконито одбијени и предлаже, да се нареди истрага.

Др. Дракулић: Потпуно сам задовољан с тим и да се истрага спроведе, јер сам уверен да ће истрага мени дати за право. Чудити се могу само да су се господа смејала кад се читало о одбијеним бирачима. Та, господо, тамо има толико великих фамилија има под једним именом њих више. Па онај који је имао право примљен је, а који није имао права одбијен је. У осталом неистинитост протеста види се и отуда што се бројеви не слажу. Иште истрагу.

Др. Миладиновић: Ево и опет прилике да се позабавимо са сомборским мандатом. Истина др. Дракулић хоће да оспори наводе, ал није успео. Та ено изјава у „Бранику“ где је потписан Крагујевић и признаје се да је он могао гласати. Код

људи је по мудрости црквеног одбора фалило слова или је било више и ти су људи одбијени и понајвише они људи су одбијени, који су хтели да гласају на Нову Машића. Долазе људи с књижицама порезним а они их одбијају. Тамо се фалзифицира воља народна у корист неколико капуташа. Тамо је опет била полиција и војска. (Дракулић: Из нужде) Говорник: Каква је то била нужда? Далеко је Сомбор дотерао кад војска спровађа избор, па треба дисциплинарни поступак против таке општине. Из свега овога не могу пристати на предлог верификационог одбора, него предлажем да се избор уништи и да се одреди дисциплинарни поступак против општине.

Др. Мандић: Слажем се с предлогом верификационог одбора да се у Сомбору изврши истрага Није ничим доказана неоправданост присутности војске и полиције. Тако исто протест није ничим доказао да су заиста бирачи одбијени. На против доказано је, да има много људи с једним именом те су пуштани да гласају они, који су имали право, а други су одбијени што је и у реду.

Др. Бабић: Ја сам одлучан противник истрази у Сомбору, јер по самом изборном записнику стоји да је учествовао надкапетан. И тај се није удалио онда кад је на то позван, а то се несме трпити, па је дужност председничка да тог капетана избаци напоље. У осталом г. Мандић је гласао са уништење посланика у Пакрацу и овде гласа за истрагу.

Др. Мандић: У личној ствари изјављујем, да сам ја у пакрачкој ствари гласао по моме уверењу, а то сам чинио и овом приликом. У осталом боље би било, да се овде не говори о доследности.

Васа Муачевић: Ја велим, да је било врло љубазно од Дракулића, што је приложио записник, те видесмо, да су разложно одбијани они бирачи, који нису имали права.

Жалим, да се тако велика општина сумњичи са нередом. Та ничим није доказана незаконитост тога избора, па зашто да се избор уништи. Из свију ваших ништавних разлога изилази то, да треба спровести истрагу, јер већина хоће да тера насиље и ћеф (Гласови: Говори пристојно! Срамота!)

Дракулић: Сомборски циганин има више пристојности од неке господе. (Гласови: Ви и не личите на Србина. Напоље! Велика граја.)

Др. Дракулић: Жао ми је, што сам у узрујаности, достојанство сабора повредио, па молим, да ми сабор опрости. У тај расположај довела ме је примедба дра Жарка Миладиновића.

Др Миладиновић: После изјаве г. Дракулића, којом је повукао непарламентирне речи, то ја немам ништа одузети ни додати.

Светозар Прибићевић: Ја и самостална странка гласали смо против избора Грубића, с тога што су тамо моји пријатељи др. Ђурђевић и Медаковић водили истрагу и доказали незаконитости. За истрагу у сомборској ствари гласам с тога, што се нисам уверио, да је било нереда, па с тога треба истрага.

Др. Мушицки: Ми смо увек заступали мишљење, да се политичке власти немају мешати у изборе. Но бојим се, да у овакој узрујаности, нећемо моћи правилно решити ову ствар. С погледом на то, што многи траже истрагу, треба им попустити. За то ћу гласати за истрагу, па да се спроведе истрага и докаже: Зашто је тамо отишла полиција и војска. Па ако се то све докаже, онда да се својим путем спроведе дисциплинарна истрага против криваца. Стога примам предлог верификацијоног одбора.

Др. Ђорђевић је такође за истрагу.

Павковић: Ја сам од почетка заступао истрагу, па сам за то и данас, али тако, да у комисији истражној буду заступљене све странке.

Референт др. Илијић: Чудим се др. Мандићу кад вели, да нема неправилности при овом избору, а то су и остали говорници с противне стране тврдили. Но да су мало у списе загледали, то не би тако говорили, јер тамо се на скаком кораку виде незаконитости. Иначе остаје при предлогу верификационог одбора.

Др. Красојевић: Који су за истрагу гласаће са да, а против са не.

По свршеном гласању видело се да је гласало 25 са да и 25 са не, те је председник наредио ново гласање. Кад су поново гласови пребројани, видело се да је гласало 26 са да и 25 са не, тако је решено да се изађе истрага.

У поверенство за истрагу бирају се: Др. Мита Мушицки, парох Јован Магарашевић и Милан Николајевић.

Др. Красојевић: Затварам седницу и заказујем сутра у 9 часова другу.

Политички преглед.

Поравнање. Питање о поравнању и опет је на дневном реду. Угарски министар председник Сел стигао је са министром пољопривреде Дарањијем и министром трговине Лангом у Беч, да продужи са аустријским министрима саветовање о поравнању. У политичким круговима тврди се, да је у последњој заједничкој министарској конференцији под председништвом круне, ствар толико рашчишћена, да се преговори о поравнању могу продужити. Сел се, чим је јуче стигао у Беч, подуже саветовао са Кербером и тек онда је била сазвата заједничка министарска расправа. Из овога се види, да су се оба министра председника сад сложили и споразумели у најглавнијим питањима и да ће ово преговарање уродити плодом. У аустро-угарским политичким круговима, а и у јавном мнењу са великом радозналошћу очекују резултат овог саветовања.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. јула ове год. отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 40 пот. Уједно учтиво умољавамо наше поштов. претплатнике којима крајем јуна истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец јули обновити, како не би у шиљању листа до прекидања дошло

Администрација „Заставе“.

Изјава белоцркванских изборника. Из белоцркванског изборног среза за избор посланика за нар. црквени сабор у Карловцима добили смо од изборника дугачку изјаву, у којој навађају, да је вест у 62. броју »Бриника« лажна, јер они су радикали а не либерали, ма да су гласали и радили за г. В. Стефановића, канд. ван странака. — Тома Крестић, Мита Ђорђевић Нанчић из Беле Цркве; Сима Белодедић Миша Милин, Светозар Живановић, Милош Живановић, Јеремија Милин, Живан Малушев, Младен Гојковић, Владимир Вујичић, Светозар Стошић, Пера Ташић, Милорад Ђукић из Врачевгаја; Дама Ковачевић, Јоса Ружић, Тода Русовац из Луговета; Милан Пауновић, Паја Новаковић, Глигорије Остојић, Глигорије Јовановић из Калуђерова; Тодор Павловић из Паланке; Сава Медаковић, Љуба Лаззревић, Милан Новаковић, Лазар Стојадиновић из Радимне, Коста Симоновић, Јоца Чизмаш, Ђорђе Угриновић и Јосиф Радивојевић из Златице.

Афера др. Љубомира Павловића. У јучерашњем броју „Заставе“ донели смо брзојав кореспоненцбироа у ствари истраге у познатој афери против др. Љубе Павловића. Ближа извешћа до овог часа нисмо добили. Будимпештански листови доносе, како је др. Љуба Павловић признао, да је тога дана путовао поред Кикинде. Доносе за тим, како су оба злостављена детета упознала у др. Љуби Павловићу онога човека, који их је злоставио. И жељезнички рештауратер са женом исказао је, да је др. Љуба Павловић био онај господин, који је децу злоставио. Истоветност особе признали су и кондуктери. Ово лико будимпештански листови. За чудо да ову вест не пропраћају ни једном речи и не просипају више своју жуч против др. Љубе Павловића. Нашим читаоцима је познато, да се Севић из Вел. Бечкерека, који врло наличи на др. Љубу Павловића, пријавио сам, да је ову децу вукао за уши, што су према њему били дрски. Без сумње да ће суд морати о томе повести рачуна и онда ће се цела ствар расветлити. Ми смо потпуно уверени да је др. Љуба Павловић у целој овој афери потпуно невин.

Бура и непогода у Загребу. Из Загреба јављају, да је тамо прошле среде била врло велика бура, која је починила огромне штете. Стара снажна дрва изваљена су из корена. Многе су зграде оштећене. И вода је начинила штете, али много мање но бура.

Прослава. Српско раденичко друштво у Берлину, као сваке тако и ове године приређује своју IV. годишњу прославу на дан 13. јула о. г., као успомену постанка друштвеног, у просторијама гостионице Jägerhaus in Grünau. Свечан ручак биће у $1^1/_2$ сат по подне, српска јела. После ручка је беседа са игранком.

Телеграфисање без жица. У најновије време врло се много пише и говори о телеграфисању без жица. Сад опет јављају, да је командант подводног ратног чамца „Алгерије“ пронашао једну справу за телеграфисање без жица. Помоћу те справе, у стању је један брод, који плови 15 метара испод воде, да се стави у брзојавну везу са којим бродом што плови над водом, или каквом сувоземном штацијом. Тврди се, да су покушаји са том справом уродили потпуним успехом.

Брзојави „Застави.“

Стигли 28. јуна.

Ср. Карловци (Саборски извештај). Председник ставља на дневни ред извештај ревизионог одбора о рачунима из 1884. до 1889. год. Васа Муачевић хоће да се стави на дневни ред прво верификација. — Председник изјављује, да је сабор решио, чим ревизиони одбор сврши преглед рачуна од неколико година, да се то има одмах као прешно ставити па дневни ред.

Председник ревизионог одбора др. Стева Јовановић у подужем говору црта ужасно стање књига и манипулације код фондова. Он нема речи да то осуди. Народно добро сматрали су многи као пусто масло, а међу тима беху и проте па чак и митроносци. За тим се чита извештај.

Извештај износи, да се прегледане књиге не смеју ни крстити тим именом, јер су скроз несавесно вођене Исправљано је, брисано је, на странама су лепљени папирићи, своте из познијих година уписиване су пре свота из ранијих година. Књиге хипотекарних зајмова показују, да конте појединих дужника нису закључиване итд.

С тога заостале камате од приватних обвезница нису уведене, те нису утериване, због чега имају фондови штете од више стотина хиљада форината. Бивши саборски одбор није прегледао сваке године књиге, што би му била дужност, него је тек после 2 године бирао ревизиони одбор за прегледање рачуна, а овај одбор није 2 године ништа радио. Тада је био у саборском одбору др. Вучетић и другови.

Манастири нису на зајмове уплаћивали камате, тако, да су редовне и затезне камате нарасле на 49.000 фор. Прошли саборски одбор је 1894. г. закључио после, да се те камате као застареле бришу.

Код прекобројних сесија има пуно проневера. Тадањи темишварски епископ Георгије Бранковић, сачинио је својеручно рачуне епархијског фонда, с којим је руковао 1890. године. Но 1893. год. подмирио је једну диференцију за чоканску сесију своту од 296 фор. Но кад је после темишварски епископ Никанор, прегледао те рачуне, нашао је, да је пређашњи епископ Георгије, оштетио епархијски фонд са 1.533 фор. Ту је своту после патријарх Георгије накнадно (после 6 година) без камата повратио.

Даље је поднесен извештај о прегледању интеркаларних рачуна од 8. децембра 1888 год. до 1. маја 1890. године. Извештај тај црта грозну грабеж. Умешала се била и влада. Сам саборски одбор кад је прегледао те рачуне и нашао, да бивши епископ Василијан, има да накнади 15.991 фор. Мих. Стефановић бивши економ 595 фор. а патријарх Георгије 4853 фор Ту је одлуку доставио саборски одбор патријарху Георгију 1896. а патријарх је 1899. године попунио 4.385 (место 4.853) те је 468 фор. још увек ненакнађено.

Извештај се нада, да ће ускоро довршити преглед и осталих година, те ће на крају рећи своју завршну реч.

Сабор решава, да се и овај извештај као и онај први, штампа. те ће на завршетку свију извештаја доћи опет на дневни ред.

На реду је верификација свештеничког посланика Купусаревића. (Сабор решава, да се спроведе истрага).

На реду је избор посланика старо-пазоварског среза.

Известилац др. Илијић износи ток тог избора, на коме је било 2 изборне комисије, а изабрана су место два, четири посланика Предлаже у име верификационог одбора, да се избор уништи.

Ср. Карловци. Краљевски повереник изјавио је председништву жељу, да данас по подне дође у саборску седницу, да прочита краљевску реч, приликом примања адресе.

Трговина

НОВИ САД, 27. јуна 1902. године. Пшеница прве лавоће фор. 8·70 н. Пшеница средња фор. 8·50—60 н. Пшеница лакша роба фор. 8·30—40 н. Напоница ф. 8·——— н. Јечам фор. 5·50—60 новч. Зоб фор. 6·60—80 нов. — Кукуруз у зрну фор. 4·90—95 н.

Маст 62 фор. Сланина сува 62 фор. дебала пушена 60 фор. Све од 100 килограма.

Све од 1 килограма.

Свињи угојени тешки	38—39 нов.		живе
„ средњи . .	36—37 нов.		мере
„ лаки . . .	32—35 нов.		
Теоци .	25—28 нов. по клгр.		
Јагњци	5—14 по пару фор.		

ГОВОР

Дра ЖАРКА МИЛАДИНОВИЋА

што га је држао у X. саборској седници од 11. јула 1902. г. после подне.

Славни саборе! Признајем, де се налазим у тешком положају и да сам се латио тешке дужности, кад сам узео на себе, да претресем извештаје саборског одбора, а тежак је мој положај не само с тога, што смо те извештаје добили пре дра-три дана, а један тек данас саслушали, већ и с тога, што пред собом имамо 3 извештаја, који опсижу дванаест година. Да су редовне прилике биле не би се то догодити могло, јер да је српски сабор редовно сазиван био имали бисмо данас да прегледамо само један извештај, а и тај извештај тицао би се само периоде од 3 године.

Али покрај свега тога покушаћу, да у главном прелистам и прегледам сва три извештаја, како бисмо могли створити себи тачан и јасан суд о раду сабор. одбора, дотично о оним догађајима и решењима, која су се за 12 дугих година низала и нанизала. Прегледа ради поделићу свој говор у 6 одељака, на ћу говорити I. *о чиновништву народно-црквеном. II. о повредама, које је нанела државна власт српској народно-црквеној автономији; III. о повредама саборског одбора; IV. о неправилностима а неправдама саборског одбора; V. о финансијама и VI. о законодавном раду саборског одбора или боље о припремама и предлозима истог за законодавни рид.*

Говорићу дакле пре свега о чиновништву. Ту одма примећујем, да су силна нова места креирана без икаква разлога: ту је место I. бележника, II. бележника и других места, којих пре није било, а и плате се појединим чиновницима повисују без икаква основа, а противзаконито. Увукла се *протекција и непотизам* и за то су се и делила и стварала места против сваког резона и закона. А чиме се то гомилање чиновника правда? Између осталог и тиме, што се морали *натарегледати рачуни манастирски*, а овамо су се ти рачуни *неуредно* или готово никако поднашали. Данас тај разлог не стоји. И док се с једне стране саборски одбор журио са стварањем нових места, дотле с друге стране није хтео, да попуни место надзорника манастирских добара, јер није донесено ново устројство манастирско, па не ће саборски одбор томе новом преустројству, да „прејудицира“. Нешто ново и за обичног човека, а још више за правника. Зар се постављањем једног чиновника може да спречи сабор у донашању какве уредбе? А сад ћу да пређем на други одељак, где ће бити говора о повредама, које је нанела државна власт српској народно-црквеној автономији. Пре него што пођем набрајати поједине случајеве повреда, морам да нагласим, да је саборски одбор био енергичнији према „доле“ него према „горе“. У почетку је додуше показивао вољу, да очува автономију, но брзо је за тим попустио и задовољио се са „оградама“ и „изјавама“, да он својим попуштањем српском сабору не ће да „прејудицира“, но то је врло слаба утеха за нас и за народну автономију код толиких повреда државних власти, које се све више множиле баш због попуштања саборског одбора.

Прелазим на поједине случајеве повреда. Кад су се давали зајмови уопће, а нарочито и манастирима, онда је угарска влада казала, да се то без њене приволе учинити несме (изв. саб. одб. II. стр. 13 и 14). То захтевање њено је неоправдано и противзаконито, јер је привола угарске владе за подељивање зајма потребна једино код давања зајма из неприкосновеног и клирикалног фонда, док код давања зајмова из других фондова не треба владине приволе баш према §. 32. саб. устр. и §. §. 7 и 8 V. одсека ц. и к. рескрипта од 10. јуна 1868 г.

Па и плате новосадских гимназиских професора регулисане су без сабора, те је та ствар коначно решена тако, да се и не подноси сабору, да о том мериторно решење донесе (изв. II. стр. 17).

Пошто је угарска влада видела да је саборски одбор попустљив, тражила је, да јој се пошљу мађарски преводи записника седничних (изв. II. стр. 8.) Тако из списа и одлука саб. одбора, ако се каква странка притужи угарској влади против решавања саб. одбора (изв. III. стр. 20 и 21.). У почетку је саборски одбор опонирао, ал је брзо за тим попустио и слао је мађарске преводе од својих списа и одлука угарској влади; чиме се љуто огрешио о наше автономне уредбе.

Што се тиче резиденције архијепископске, и ту није питан сабор, те је голема свота од 300,010 фор. издана на зидање те палате, ма да сабор за то одобрење дао није. И „Народни Дом“ зидан је без одобрења саборског, а то тобоже с тога, што сабора на окупу није било, но и ако сабора на окупу било није, тако знатне своте не смеју се издавати без сабора, па тек накнадно тражити одобрење саборско. То исто важи и за зидање епископске резиденције бачке (изв. III. стр. 69.) Што се тиче епархије будимске, будимски епископ има две ресиденције: летњиковац у Сентандрији и резиденцију у Будиму. Ту не само, да су чињени непотребни издаци, него је и седиште владичино премештено без знања сабора. Ту је управо архитект преселио епископа будимског из Сентандрије у Будим, па ако тако и даље пође, може се још и то десити, кад се српски сабор опет једном сакупи, да у Карловци не затече српског патријарха, него на ком другом месту. То су главне повреде, које је државна власт нанела српској народно-црквеној автономији, те ћу још за време заседања овог славног сабора у споразуму са својим једномишљеницина подастрти предлог ради проучења и радикалног санирања свих тих повреда.

Хоћу да говорим сада о повредама, које је српској народној црквеној автономији нанео сам саборски одбор. У првом извештају саборског одбора (од г. 1890—1892) спомиње се, да је нешто преко 29 јутара земље манастира Беочина продато чивутској фирми Шпицера, Редлиха и Оренштајна за 100.000 фор. Али продани су још и неких 13 јутара (II. изв. стр. 7). Како је текла продаја, познато је сваком, а сабор није дао приволу своју на ту продају, а њему припада по сабор. устројству право одобрења продаје народно црквеног имања. Па ипак су продана поменута земљишта ман. Беочина и купац их ужива и на себе их је и пренео као своје власништво. То је грдна, у нашој автономији јединствена повреда! Али како чујем има још један поднесак сабору, да се и трећи део земљишта прода или је већ и продан. Да би се и ово питање крају привело, па да се уједно стане на пут и даљној тако незаконитој продаји, предложићу са својим једномишљеницима предлог, да се изабере један правни одбор. А наглашујем још, да је та каја продана за 100.000 фор., а могла се продати за 10 пути толико!

После смрти Германа Анђелића дошло је до парница између наследника његових и срп. нар црквеног фонда. И ствар се није свршила пресудом, него нагодом, поравнањем. Нико није противан поравнању, али поравнање мора бити мудро, корисно. Али овде добива наследник 40.000 фор., а одриче се осталог, а и неких инвестиција, што је бајаги пок. Г. Анђелић учинио. Али после су дошле многе парнице, које је повео Јота Грујић, којем је исплаћено преко 120.000 фор., а то је од велике, големе штете по нар. фондове (I. изв. 10. и II. изв. 16.). Па и поравнање са пок. Јованом Максимовићем је опет лоше испало по фондове. Изгледа, да је нар. фишкалату стало до поравнања, макар поравнање штетно било, те се боји осуде, али тако само лош правник чини.

Саборски одбор је нанео повреду и епархијским скупштинама, а то тиме, што је изрекао, да се епархијске скупштине не могу без његове приволе и одобрења сазвати, те што тражи и извештаје и записнике од ње, те у противном случају проглашује епарх. скупштине за незаконито одржане и уништава им рад (I. 7. и III. 12.—15.). А епарх. скупштине баш по епарх. уређењу не требају ни од кога одобрења за сазив, нити су дужне епархијске скупштине подносити саборском одбору извештаје, па дакле и записнике, већ то имају подносити самом сабору, које он и контролира (чл. 18. епарх. уређења).

Долазимо на „црквену свест“. О њој се толико писало и говорило у јавности тако, да је свако на чисто о томе, у што се изврглa та „црквена свест“ и шта се њоме ради. Саборски одбор је освештао начело, по којем се одузима и активно и пасивно бирачко право ономе, који „нема“ црквене свести (III. 16.). Има овде и међу посланицима таких, који тобоже немају црквене свести. Из једног среза су поднели и протест ове године против једног посланика, што му је одузета црквена свест. Рескрипт од 10./VIII. 1868. каже, да бирачи треба да бирају за посланика онога, ко има црквене свести. И према томе бирачи могу изрећи, кога сматрају заузимљивим за наше автономне, црквене и просветне ствари и према томе да има црквене свести. Нема уредбе ни једне, по којој би се могло одузети право активно и пасивно ономе, који нема црквене свести. И у тој ствари поднећу још за време овог заседања сл. сабору предлог. — Утоке и жалбе, које се непосредно саборском одбору подносе, решава одмах саборски одбор, па их враћа првој инстанцији, која их треба тек са списима и извешћем саборском одбору да поднесе, или које је требала епархијска власт у другој инстанцији да реши, а које има саборски одбор да реши у трећој инстанцији (III. изв. 22.). А ако му жалбе и утоци нису конвенирали, није их ни решавао. Па и брзојавне пријаве решавао је само, ако су му годиле. (Др. Л. Секулић: Где је то било? М. Клицин: У ствари вршачкој!). Чули сте, г. Секулићу, где је то било, а имаћете прилике за време претресања извештаја саборског одбора о том још више чути. Сазидан је народни дом без одобрења саборског (III. 26.), а то исто се догодило и са зидањем бачке резиденције (III. 71.), па је у том највећа кривица до саборског одбора, који је игноровао право саборско, да располаже толиким големим издацима, који иду у стотине хиљада круна.

А шта да се каже о купљеном намештају за резиденцију патријарашку за своту од 40.000 фор. (80.000 К), на коју своту плаћа патријарх само 4% камате и уз амортизацију отплаћује главницу?! Ово је несрећан рачун и опет без приволе сабора. Ако данашњи патријарх оде ма којим начином са патријарашке столице, онда се његов наследник у патријарашком достојанству не мора примити тога дуга, јер он тај намештај није куповао, нити мора преузети стари намештај, па ипак да плаћа може бити исто онолико, колико и претходник му. За намештај саборски одбор има новаца, а за српске школе у Барањи и срп. више девојачке школе нема новаца. При грунтовном преносу залишних сесија на јерархијски фонд тражиле су неке општине, да остане та сесија њихово власништво, но саборски одбор им је већ у напред забранио да бране своје интересе, а забранио им је под претњом највеће одговорности, а то је у правном свету нешто ново, а што је то, да се неким већ у напред забрањује, да чува своје интересе, те га лишити права, да покуша, да одбрани и оправда своје потраживање и захтев.

У најновијем извештају (III. стр. 64.) говор је о трошковима парничним и овршним, који припадају нар. фишкалу, који му се у напред исплаћују, ма да он није истерао те трошкове. Ово је такођер нешто ново, а на штету је народних фондова, јер народни фондови могу изгубити те трошкове, а свакако губе и камату што би добијали на тај новац, који рачунајући из године у годину представља велику своту. Говори се у извештају и о побољшању парохија у виши разред, а за то није компетентан ни административан одбор. По §. 19. саборског устројства мења класе парохије једино сабор. (Др. Секулић: По §. 13. рескрипта то не стоји.) Али саборско устројство је новије од рескрипта, а lex posterior derogat priori, новији закон мења старији.

Иду на ред неправде и некоректности саборског одбора, а то је, где се не може рећи, да је саборски одбор хотимице вређао автономију, већ где је у разним случајевима разно судио и решавао или иначе чинио неправилности.

Тако је изрекао саборски одбор, да конзисторијални фишкал вршачки не може, да буде члан конзисторије, док је трпио, да чланом конзисторије буде темишварски конзисторијални фишкал (III., 11.) Народни црквени тајник сме ићи на сабор загребачки и карловачки, док му је канцеларија његова празна и други морају за њега да раде. Ту се саборски одбор није бринуо о *инкомпатибилитету*, али код конз. фишкала вршачког терао је до крајности, ту није имао обзира, ту је знао само за закон, док је заборавио на све, кад се тицало нар. тајника, па и темишварског конзист. фмшкала Што се тиче броја учитеља у епарх. школском одбору, и ту је друкчије судио сабор. одбор у архидијецези, а друкчије у вршачкој епархији. И ту су решења и мишљења од две руке. Саборски одбор мења своје становиште према епархијама и личностима. За ту тврдњу даје доказа и питање о винограду будимског епископа и винограду вршачког епископа. Будимском епископу је дозвољен подићи зајам из нар. фондова, а вршачком није! (III. 72. и 73.). А дозвољен је зајам уз 4% камата. док српски народ плаћа 6%, па и 7% камата. Првом се дозвољава, да може подићи зајам и *ради реконструкције епископског винограда*, а код другог случаја (вршачког винограда) вели се, да није нигде „*законом наређено да се мора засадити виноград, ако угине*“. Ту нема даљњег коментара. Тужи се саборски одбор у извештају своме, да неки свештеници неће да плаћају своје улоге у свештеничко-удовички фонд, боље мировински фонд, али међу тима има и удовица без деце, а те нису морале уплаћивати у тај фонд, а саборски одбор је

и те терао, да плаћају. И у питању неутеривог парохијала 38.000 фор. у горњо-карловачкој епархији решава саборски одбор без знања сабора и на своју руку, па с тога не улазим у питање, да ли је та одлука иначе оправдана т. ј. да ли је сабор требао накнаду дати. Исто тако у ствари залишних сесија, дотично повратка истим општинама није саборски одбор конзеквентан, јер једаред је саборски одбор вратио сесију, ако је на ново установљена парохија у месту, одакле је узета залишна сесија, а други пут није. Тако је опћини Уљми издала сесију, а другим опћинама није (П. 18.). Шта је томе узрок и зашто сабор. одбор сваки час мења своје решидбе и начела, то је управо непојмљиво.

Уз пети одељак иду *финансије*, које су Ахилова пета саборског одбора и наше управе. Оне су управо рак-рана на автономном нам телу. Треба погледати само на управу манастира. Ту је прави хаос, ту се ради, шта ко хоће, али се добро не ради. Саборски одбор није ништа урадио, да се рачуни манастирски тачно шаљу, те много рачуна манастирских није поднесено. У томе се особито одликују манастири у архидијецези. Па поред свега тога саборски одбор није шиљао истраге и није оштро наређивао, да се рачуни тачно подносе. Једну истрагу је додуше наредио, али и то против манастира Војловице у вршачкој дијецези, а против других манастира не наређује. Сабор треба, да успостави стручну управу манастира, а неспособне данашње настојатеље треба уклонити. Кад би се од јутра манастирске земље добијало само по 1 фор., то би било од 50.000 јутара за 1 годину 50.000 фор. или 100 000 круна. Али данас не само што недоприносе чиста прихода, са рђаве и несавесне управе, већ шта више зајма траже.

Треба само погледати у извештаје, па ће се видети, како су се манастири: Месић, Фенек, В. Ремета, Раваница, Јазак и други подизали зајам ради исплате дугова и подмирења других трошкова. Тако је саб. одбор одобрио ман. Раваници припомоћ од преко 7000 фор., јер је *осиромашио*. Ман. Грабовцу је дао опет 5000 фор. на поклон, а 5000 фор. у зајам. Ман. Бешенову и Шишатовцу се допушта, да продају непокретнине, а манастиру Вел. Ремети, да искрчи шуме и шљивике, јер мора да подмири дугове „из прошлости“.

Па поред свега тога добија тај манастир још и зајам. Код манастира св. Ђурђа тражи саборски одбор разрешење и укидање штетног уговора са закупником, ал код Крушедола то не тражи.

Из извештаја саборског види се и то, да се не може сав новац из народних фондова, да дислоцира и даде на зајам, но за то се купују државни папири, па је за 5,000.000 круна купљено државних папира, који носе 4% камата, а то је голема штета за народне фондове. И доиста нема ни једног новчаног завода, који би толико свога новца улагао у држ. папире, рећи везан капитал. Има молилаца, који би тражили зајма, али саб. одбор је крив томе, што молиоци неће радо да подижу новац из нар. фондова, а крив је у толико, што каматну стоту час диже, а час спушћа, те што допушћа, да се од сваке странке наплаћује 1% од сваког зајма за мировински фонд чиновнички. Нов саборски одбор мораће и томе лека тражити, а нарочито ће морати, да изради статут, како да се издаје новац уз повољније погодбе и по модерном начину: уз амортизацију, а онда ће бити више молилаца.

Саборски трошкови и верозаконски принос истерују се немилице и то ради заостатака, што потичу из пређашњих година, а манастирима се праштају 50,000 фор. (100.000 круна) камата. — За градњу патријарашког двора одређено је било 240.000 фор., а издано је — 310.000 фор. — Док се прегледе интеркаларни рачуни у архијепископији (П. 23) треба равно 10 година, а зашто и како је та ствар финалисана? О том мудро ћуте саборски извештаји. — Манастир Ходош заузели противзаконито Румуни и од њега вуку 10.000 фор. годишњег чистог прихода, а из извештаја се ништа не види, да је у тој ствари што учињено.

Немарност дакле за немарношћу, незаконитост за незаконитошћу, неправда за неправдом: То је обележје рада саборског одбора, који је на несрећу наше автономије жарио и палио пуних 12 година, а да је било на његову, трајало би то и дуже. Али ево сабора дочекасмо, а он ће свему злу краја начинити, ако не у један мах, али корак по корак Пре но што завршим свој говор додирнућу још и законодавни рад саборског одбора, боље припреме његове за законодавни рад. Саборски одбор донео је више законских предлога: Предлог о дотацији епископа, архиепископа и т. д., предлог за мировинску уредбу за свештеничке удовице а сирочад, као и уредбу за гимн. професоре и народно-црквене чиновнике, дисциплинарне уредбе за све автономне органе, па најпосле и т. зв. јединствени штатут. Мировинске уредбе су добиле и највишу санкцију, док други предлози нису потврђени, а јединствени штатут није шта више ни узет у претрес. И баш тај јединствени штатут изазвао је силне трзавице и незгоде у нашој автономији, па је довео и до одгађања петровданског сабора 1897. год., а довело је то и до тог, да је саб. одбор овај владао 12 година и наш автономни живот довео у забуну, у опасност. И већ зато је заслужио највећу и најтежу осуду саб. одбор, којем је свашта пре на срцу лежало, него наша автономија и њен напредак.

И тако смо, славни саборе, прешли редом све извештаје саб. одбора, а из њих смо видели силне направде и незаконитости, које је починила државна власт, а починио их је и сам саборски одбор, који је знао бити енергичан према „доле“, а не и према „горе“, па је заборавио, да је он иначе — док сабора нема — врховни господар српској народној автономији, а над њим само да је српски сабор и да њему једино одговара. Извештаји нам казују, да су трзавице и неуредности наступиле у автономији нашој због лоше управе, да лошије бити не може.

Некоректност се низала за некоректношћу, а неправда је неправду сустизала. Зажмурило се онде, где је требало добро гледати, а ћутало, где је требало говорити. И сабор је позван, да повреде и некорекности те отклони, што је више могуће, како би и опет наступиле редовне прилике у нашој кући, нашој автономији.

И кад смо чули све те незаконитости и неправде из извештаја саборског одбора, онда држим, да ће и ваш суд, а и мој о свему томе бити позитиван, јасан и само тај, да се осуди држање и рад саборског одбора, па с тога и износим пред славни сабор овај предлог за одлуку:

„Сабор је овај прегледао и расправио извештаје саборског одбора од год. 1890—1901. а поводом тих извештаја донеће потребне одлуке, али не може узети на повољно знање целокупан извештај саборског одбора, јер је са жаљењем приметио, да је тај рад у многоме правцу пристрастан, неправилан и стоји у многоме у очигледној опреци са нашим автономним уредбама, а о прекораченом буџету и рачунима фондова и заклада донеће сабор решење, кад те ствари буде претресао“. (Бурно одобравање.)

Јавна захвала.

Поводом ирране смрти нашег неирежаљеног сина и супруга

Жарка М Ђукића

пароха батајничког

примили смо толико доказа искреног саучешћа усменог и писменог, да се не можемо свакоме посебно захвалити, пак то чинимо овим путем, те се захваљујемо пречасном г. протопрезвитеру земунском Ј. Вукадиновићу и часној г. г. свештеницима обојега реда, из околине и из места.

Захваљујемо се надаље г. г. капеланима земунским Д. Марковићу и Груићу, који се са покојником — први у цркви, а други над отвореним гробом — опростише.

Нека буде особита хвала изражена српској црквено-певачкој задрузи земунској.

Захваљујемо се надаље г. г. Николи Петровићу, народном заступнику из Старе Пазове; дру Драгутину Грчићу и дру Емилу Костићу из Шида као и г. г. трговцима из места и са стране са породицама.

Хвала даље г. г. местним учитељима и гђци учитељици, који су са школском децом покојнику последњу почаст исказали.

Нека је хвала г. г. учитељима и учитељицама са стране.

Коначно се захваљујемо целокупном грађанству обојега пола из места и са стране.

Нека је особита хвала г. Лази Томићу на његовом уложеном труду.

Још једном свима скупа најискренија хвала.

У Батајници, 26. јуна 1902. год.

404 **Ожалошћена породица.**

Јаван рачун

о прилозима за дочек испитаних учитеља из Србије 1. јула 1902. године по новом календару.

Потреба за ручак и вечеру за 28 особа износи **107·64** круне.

На то су приложили:

По 17·64 круне: Учитељски збор српске више девојачке школе новосадске.

По 15 круна: Хаџи Гавра Плавшић, апотекар.

По 10 круна: Централни Кредитни Завод, Српска Задруга, Аркадије Варађанин, управитељ; Вељко Миросављевић, катихета и Драгутин Заплетал, гостионичар.

По 5 круна: Лаза Милошев, управитељ Централног Завода.

По 4 круне: Милева Симићева и Добротворна Задруга Српкиња.

По 3 круне: Мита Ђорђевић, Јелка Лујановићева, Анђелија Сандићева и Ђока Михајловић, учитељ.

Свега **107·64** круне.

На свима тим даровима изјављује у име тих приправника своју захвалу

У Новом Саду, на Ивањ-дан 1902.

СКУПЉАЧ

Аркадије Варађанин,
управитељ.

Ко мисли на очување свога здравља, нека пије

ФРАЊЕ ЈОСИФА ГОРКУ ВОДУ

која се већ 25 година разашиље по целом свету, а која се као једино пријатно средство узима ради пролива. Треб изрично тражити **Фрање Јосифа Горку воду.** 218 23—25

EIN ÄLTERER COMMIS
DER
KURZWAAREN, GALANTERIE BRANCHE,
der deutschen, serbischen eventuell auch der ungarischen Sprache mächtig vird sofort bei D. W. Kraus, Semlin acceptirt. 407 1—2

Књиговођа и кореспондент
са добрим препорукама за српски и немачки (самостална снага) тражи се. Понуде на оба језика са условима ваља упутити
Борн и К°.
390 2—3 Београд.

Мануфактурно-модна трговина
Димитрија В. Јовановића
у Белој Цркви (Fehértemplom)
потребује једног млађег и једног старијег помоћника, који могу одма или за 14 дана у радњу ступити. 405 2—3

За моју шпецераја, материала и боја трговину, потребујем једног ваљаног старијег
СПОМОЋНИКА
који српски, мађарски и немачки говори, и једног шегрта из добре куће.
Нови Сад . јула 1902.
403 2—2 **Н. Димовић.**

За женске неопходно потребно — Чудновато брзо дејство.
ЖЕНСКА ЛЕПОТА
може се постићи, усавршити и одржати употребом изврсног
ФЕЛДЕШОВОГ
МАРГИТ-КРЕМА
који је хемијски чист, а без живе и олова, **са свим нешкодљив** и без масти.
Ова светско призната помада за лице за неколико дана уклања **пеге, флеке, бубуљице, митфресере** и друге **болести на кожи.** Глача боре и уклања богиње, даје лицу белу, глатку и нежну боју.
Најбоље средство за чување лица од сунца и ветра.
ЦЕНЕ: Мала тегла 1 кр., велика тегла 2 кр. **Маргит-пудер** 1 кр. 20 п. **Маргит-сапун** 70 п. **Маргит-паста за зубе** 1 кр. **Маргит-вода за лице** 1 круна.
Многобројна признања и захвалнице.
Поштом уз поузеће или уз претходну пошиљку новаца разашиље произвађач
K. von FÖLDES, Apotheker, ARAD.
Добија се у свакој апотеци, дрогерији и парфимерији.
138 13—20
Главни депо: у Новом Саду, у апотекама:
Г. Плавшића, Богосл. Хеса и Јована Вујића.
— Законом заштићено! — Од подражавања се треба чувати.
Потварачи се судски казне.
Најбоље средство * за * лепоту.

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске задужбине **Гедеона Дунђерског (Геце)** расписује се стечај на **једно** стипендијско место.

Стипендија износи годишње 1000 круна за ученике гимназијске, реалне, економне, занатлијске, трговачке или ма које врсте више стручне школе.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком треба да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По вољи завештачевој имају првенство на ту стипендију ученици из породице му и то десцендентални потомци његови, а затим ученици родом из Сентомаша, ако имају особине, које се од таквих у основном писму траже.

Питомци ове задужбине морају слушати своје науке у заводима у Угарској а стране више школе могу похађати тек с дозволом вис. кр. угар. министарства просвете и црквених послова.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске у Новом Саду 20. јуна (3. јула) 1902.

Председник „Матице Српске“
А. Хаџић, с. р.

Др. Милан Савић, с. р.
секретар. 395 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на два места из стипендијске задужбине **Павла Јовановића** са годишњом пристојбом од 1200 круна за слушаоце политехнике.

Молбеници ваља приложити ове сведоџбе: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанство од последње две године; 3. сведочанства од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви: и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По вољи завештачевој морају му питомци слушати политехнику у Бечу или Прагу и на крају сваке године поднети „Матици Српској“ расправу на српском језику ма из ког предмета, који су слушали. Теме за те расправе ваља да су од општег садржаја и значаја.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске, у Новом Саду, 20. јуна (3 јула) 1902.

Председник Матице Српске
А. Хаџић с. р.

Др. Милан Савић, с. р.
секретар. 398 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место I. и II р. срп. основне вероисповедне мешовите школе у Лалићу овим се отвара стечај.

Плата је учитељу 800 круна; 40 круна у име огрева; слободан стан састојећи се и 2 собе, кухиње, јеловника и подрума и врта од 400 □ хвати ван села и законом прописаног квинквенала. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се упутити потписатом школ. одбору најдаље од Преображења.

Из седнице школ. одбора држање у Лалићу 4. јуна 1902.

399 2—3 **Школски Одбор**

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на (евент.) једно место из стипендијске задужбине **Петра Костића.**

Стипендија износи: за ученике основних школа 400 круна; за ученике ниже гимназије 500 круна; за ученике горње гимназије и богословије 600 круна; а за слушаоце правних, медицинских или философских наука 800 круна годишње.

Молбеници ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две године; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају родитељи молиочеви; и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По вољи завештачевој и наредби министарској морају Костићеви питомци слушати науке и то: основне школе и први гимназијски разред у Винковцима, остале гимназијске разреде у Сегедину, правне и философске науке у Пожуну, а медицинске по потреби изузетно у Бечу.

Стипендију могу уживати **само** ученици родом из Срема, од којих, при једнакој одличној квалификацији, имају првенство ученици родом из Черевића.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овом стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора „Матице Српске“, у Новом Саду 20. јуна (3. јула) 1902.

Председник Матице Српске:
А. Хаџић с. р.

Др. Милан Савић с. р.
секретар. 397 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на **једно** упражњено стипендијско место из задужбине **Нестора Димитријевића** с годишњом пристојбом од 400 круна за ученике ниже евент. горње гимназије.

Молбеници ваља приложити: 1.) крштено писмо; 2.) школска сведочанства од последње две године; 3.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком треба да се наведе и то, колико деце имају молиочеви родитељи; и 4.) лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По вољи оснивачевој имају првенство на ту стипендију: синови и потомци браће му Кузме и Ђире, даље сродници завештачеви из Јакова у Срему, а за тим ученици родом из Великог Бечкерека.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 21. јула (3. августа) о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог рока, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одбора Матице Српске, у Новом Саду 20. јуна (3. јула) 1902.

Председник Матице Српске
А. Хаџић, с. р.

Др. Милан Савић, с. р.
секретар. 396 3 3

Red Star Line, Antwerpen

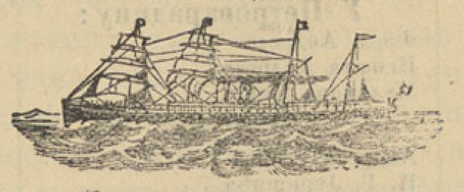

У Америку.

Прве класе поштански бродови. — Управо без претоваривања у Њујорк и у Филаделфију. — Добро препитање. — Врло добро уређене лађе. — Јефтина вожња

Извешћа даје: 7 23—38

Red Star Line. 20. Wiedener Gürtel, in Wien.

НАТЈЕЧАЈ
за учитеља и учитељицу.

Потписана општина потребује на овдашњој срп. четвороразредној основној школи једног учитеља и учитељицу.

Плата је учитељу 1200 кр. стан и огрјев; учитељици 900 кр. стан и огрјев. Послије сваке пете године 100 кр. доплатка. Дужност је учитеља: један разред поучавати у свим прописаним предметима као и појању; у цркви једну пјевницу држати. По потреби проводима присуствовати. — Дужност учитељице је поучавати један разред, исто тако и женски ручни рад. — Недјељом и празником дјецу у цркву водити.

Компетенти морају бити Срби православне вјере, те молбенице своје најдаље до 1. августа (по стар.) послати.

Српско-православна црквено-школска општина
394 3 3 **у Бијељини.**

КЊИЖАРА

МИХ. М. ЂУРЂЕВИЋА

У ШАПЦУ (Србија)

потребује једног доброг помоћника, са добрим сведоџбама и препорукама. Ступити може одмах 400 3—3

Тражи се ортак
СА И БЕЗ КАПИТАЛА

за једну већу радњу у Србији. Првенствено право имају они, који нису старији од 25 година, а нису жењени, а при том да поред српског језика, потпуно говоре и кореспондирају немачки.

За ближа извешћа ваља се обратити администрацији овог листа. 401 2 3

ПОСТОЈИ ОД 1865. ГОД.

ЈОВАН ШОМАН

КАМЕНОРЕЗАЦ

У НОВОМ САДУ

на крају дунавске улице бр. 8. преко од шеталишта.

ЈЕДИНО ЗАСТУПСТВО

Беочинских фабрика цемента „**U N I O N**“

→ **у Беочину.** ←

Препоручујем своје велико стовариште **Роман** и **Портланд-Цемента** (каје) као и **цемент** и **мозајк-илоча** по најефтинијим ценама.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ
НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА.

Израђујем споменике од црвеног и сивог мрамора, сијенита, порфира, гранита, ламбрадора, као и од пешчаног камена у својој сопственој кући, те по томе их могу врло јефтино продавати.

Натписе усвима језицима

најтачније и најсолидније израђујем.

За праву позлату дајем гаранцију.

Сву каменорезачку радњу за цркве и друга зидања најтачније извршујем и по жељи достављам на њихово место опредељења. 202 21—100

ВЕЛИКИ

СРПСКИ КУВАР

за српске домаћице — гостионичке куваре и куварице са 50 лепих и прикладних слика за разјашњење и углед готовљења и приређивања јела

друго прегледано и помножено издање

приредила и написала КАТАРИНА ПОПОВИЋА-МИЦИНА. Ова ваљана књига по сваку Српкињу домаћицу до сада је

у 8000 примерака растурена,

и то је нарочити доказ, да је нашла одзива и прође међу нашим вредним Српкињама.

Овај „Велики српски кувар“ одликује се особито тим, што су у њему нарочито приказана наша СРПСКА ЈЕЛА као и готовљење најфинијих јела из кујне: француске, немачке, мађарске и т. д.

Хиљада Српкиња девојака — удавача, младих домаћица и матера ваља да су захвални за срећу своју, задовољство и мир домаћи списатељки ове ваљане и сваком потребне књиге: госпођи Катарини Поповић-Мициној, која је овим много и много добра учинила, јер је упутила и наставила хиљаде Српкиња домаћица да снабдевају своју породицу са здравом и кусном храном, да избегавају излишне трошкове, да дочекају и угосте у кући својој добре госте, знанце, пријатеље, својту и родбину и да знају управљати и држати примерно кућу и домазлуке — а тиме стичу углед код других, а поштовање и задовољство код својега супруга.

Цена је „Великом српском кувару“ 2 фор. 20 нч. (4 кр. 40 пот.) а у тврдим, лепим црвеним корицама 2 фор. 60 нч. (5 кр. 20 пот.).

У Новом Саду, маја 1902. 297 5—10

Српска издавачка књижара

Браће М. Поповић,

одликована од Његовог Краљ. Височанства Господара Црне Горе КЊАЗА НИКОЛЕ I. златном медаљом за заслуге и ревносно издавање и ширење српске књиге по Српству, приликом 25-годишњице књиго-издавања.

406 НЕЧУВЕНО ЈЕФТИНО! 1-1

315 ствари само за 1 ф. 85 новч.

Један елегантан сат који се навија свака 24 сата а са гаранцијом доброг хода са позлаћеним ланцем, 1 леп кољe са источњачким бисером, најлепши украс за женскиње, 1 врло леп цигаретеншпиц са бернштајном, 1 дивна игла за пошу са симиљи бриљантом, 1 врло елегантан прстен са имитинираним драгим каменом за господу и госпође, 1 дивна гарнитура са дугмадима са патент копчом за манжетне, крагнове и груди са гаранцијом 3 % дублзлата, 3 комада правих кончаних џепних марама, 1 врло леп елегантан писаћи прибор од никла са енглеским механизмом, 1 дивна кутија са огледалом и финим чешљем, 1 врло елегантан париски брош за даме, најновије моде, 1 врло лепо увезана бележница, 20 ком. ствари потребних за дописивање, 1 врло фино држаље за пера, 72 енглеска пера за писање и 200 разних ствари које су у кући потребне, могу се добити у наточ (per Nachnahme) или кад се пошље новац у напред на адресу:

Exporthaus H. Spingarn

in **Krakau**, Postfach № 75.

Ко наручи два пакета добија још бадава 1 фини федермесер са две сеченице. За сваки даљи пакет више од два добија се такође такав федермесер. Ако се коме пошиљка не допада, новац се враћа

УПУЈТЕ САМО

СРПСКИ „ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ“. 241 25 100

ГВОЖЂАРНИЦА

М. ВУЛИЋ, Нови Сад.

Темеринска улица бр. 12.

ПРОДАЈА УГЉА.

Препоручује своје добро снабедевено стовариште гвожђарског еспапа као: *Гвожђа, осовина, ланаца, фуруна, илеха, ексера, окова за зграде, столарског, коларског и ковачког алата и велики избор кухинског посуђа. Даље*

100 кгр. најфинијег буковог дрвета угља . . . . . 6 кр. — п.

100 кгр. I. врсте врдничког угља . . 2 кр. 20 п.

од 50 кгр. на више безплатно у кућу стављено 1 кгр. дрвеног угља 12 потура.

Папира за **покривање куће. (Dachpappe)** 10 □ метара 294 11—20

№	2	3	4	5
Кр.	4 50	3.70	3.20	2.40

Тачна солидна и брза послуга, јефтиније него игде.

Suchard's

MILKA

ЧОКОЛАДА СА НАЈБОЉИМ КАЈМАКОМ

справљена у таблицама и у ролама.

МЛЕЧНА ЧОКОЛАДА

у којој има највише кајмака.

Последња новина светско признате фабрике чоколада

Ph. SUCHARD.

1 22—

ЈЕДИНИ ПРАВИ ЕНГЛЕСКИ

БАЛЗАМ A. THIERRY-A АПАТЕКАРА

ПРЕГЛЕДАНО И ПРЕПОРУЧЕНО ОД ЗДРАВСТВЕНИХ ВЛАСТИ.

Паковање флаша под заштитом тргов. закона.

Овај балзам може се употребити споља и изнутра. Он: 1.) Недостижив лек против свих плућних и грудних болести, ублажује катар и умањује лучење слузи, отклања кашаљ, који иде с боловима и лечи најзастарелије болести. 2.) Од ванредноога је утецаја против запаљења грла, промуклости, против осталих болести у грлу. 3.) Коренито уклања грознице 4.) Ванредно лечи болести у стомаку и цревима и кидање у телу. 5.) Нежно поправља столицу и чисти крв, чисти бубреге, ослобађа од меланхолије и хипохондрије, поправља апетит и варење. 6.) При спољној употреби је од ванредног утецаја на ране, на нове и старе ожиљке, израстке на телу, на опечене у смрзнуте удове, на огреботине, аушлоге итд. отклања главобољу, зујање, севање, реуму, зујање у ушима итд. Пазите увек на овде прикључену заштитну марку са зеленом дувном. Од фалзификата се може најлакше сачувати на тај начин, ако се од мене директно наручи. У патент-картонима разашиљем за Аустро-Угарску на сваку стотину франкирано 12 малих или 5 двоструких флаша за 4 круне. За Босну и Херцеговину 4 круре 60 потура. Мање се не разашиље. Разашиље се само уз претходну пошиљку новца или уз пошиљку капаре.

Зашто патите? када ћете против сваке и сваковрсне ране наћи сигурна лека, те скоро увек избећи тешко и опасно оперирање и ампутирање употребом

CENTIFOLIA-МАШЋУ

једино право од апатекара **A. Thierry-a.**

Ванредно је лековито при лечењу рана, а недостиживо при ублаживању болова. — Права Centifolium-маст може се употребити: код рђавих грудних болести породиља, против трвдоће груди у дојиља, против немања млека, против ротлауфа, бруха, отворених костију, против ишчашивања главкова и код рана од убода и удара, при уклањању страних материја као песка, стакла, трња, кугала из тела, код свакојаких отока, израштаја и чирова, код карбункула и рака, најпосле против гљиста, против подбијености ногу од хода, против рана од опека и мраза против рана од дугог лежања, код деце и болесника, отока у грлу, усирене крви, зујање у ушима итд. — Разашиљање искључиво уз претходну пошиљку новца. Две теглице заједно с паковањем и поштарином 3 К и 60 пот. На расположењу стоје многе оригиналне сведоџбе. Молим свакога да се чува фалзификата, јер немају никаквог утецаја те нека пази, да ли је на теглици горња заштитна марка, и да ли је ужежена моја адреса: **Schutzengel-Apotheke des Thierry (Adolf) LIMITED in Pregrada**

Ова два лека, која су у лековитости ненадмашива нису изложена кварењу, на против што су старија тим су лековитија и од већег утецаја, не шкоди им ни мраз ни жега, могу се дакле употребити у свако доба године. Помажу и лече скоро у сваком случају са успехом, бар док не стигне лечник, али наравно не смеју се употребљавати фалзификати ни други слични помоћни лекови, који немају никакве вредности ни утецаја и за које се узалуд избацује новац, него треба употребљавати ове јавне опробане, јефтине и поуздане, а поред тога сасвим невине лекове светскога гласа, који треба да стоји у свакој породици у приправности за сваку могућност. Где се не могу добити праве са свим горе назначеним знацима о ваљаности, онда треба директно наручити и адресирати:

An Apotheker Thierry (Adolf) LIMITED Schutzengel-Apotheke

in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn.

Главно стовариште у Будимпешти код апотекара **J. v. Török**, у Загребу код апотекара **S. Mittelbach**, и у Бечу код апотекара **C. Brady**.

204 17—50

Zacherlin

hilft großartig als unerreichter „Insektentödter“.

Добити се може

У Новоме Саду код:
Емериха Дицгена и сина
Н. Димовића
Јос. Гајгера
Т. Ђорђевића
Ам. Хаза
Г. Ханзлиха
Јулиус Винклер (пређе Д. Кода)
Николе Костића
Ц. Либмана
Јосифа Лудвига
Браће Мирилов
Шаму Розенблит
Љ. Стефановића сина
Стојановића и Радовановића
Браће Вагнера
Јос. Војтовића.

У Бач-Брестовцу
Consum-Verein-а.

У Босанском Шамцу:
Адолфа Трицла.

У Черевићу:
Ферд. Крауса Синова.

У Илоку:
Јосифа Аумана.

У Инђији:
М. Петковића
Јована Ђармати.

У Карловцима:
Марије Хомолке
Ст. Г. Јанковића.

У Кленку:
П. Х. Поповића

У Кули:
Ј. Шварца
Ферд. Кнефеља.

У Ст. Бечеју:
Луке Мравића
Госпође Самуела Фирста
Херцега Геве
Антона Пандека
Стевана Бранковића.

У Немет-Паланки:
Бернхајма Мано
Марка Марцикића
Карла Ресеља
М. Фирста и др.

У Петроварадину:
Ферд. Андреса
Игњата Андреса
Мелхиора Киша.

У Руми:
Андреса Георга
Н. Г. Јуришића
С. И. Јуришића.
Т Јаковљевића
Швелба Мора
Данила Удицког
Еме Весел
А. Н. Живковића.

У Сентомашу:
Јована Манојловића мл.
Милана Манојловића
Вере Манојловића
Илије Јанковића.

У Тителу:
Лазара М. Јанковића
Душана Крижана
Нонемахера Андрије.

У Турском Бечеју:
Исидора Шлевингера.

У Новом Врбасу:
Ферд. Сајдла
Тот Антала
Шнајдер Јакоба.

У Старом Врбасу:
Милете Лесковца, апотекара.

У Митровици:
Јос. Костића „код плаве звезде“
Јована С. Мијића
С. А. Крстоношића
Лазара Стојановића
С. Цилића
Стевана Адамовића сина
Радивоја Николајевића
Карла Најбауера мл.
Велимира Радака. 356 2—6

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.